

РОЗДІЛ II ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 021.7:004.738.5

О. В. Дейниченко, зав. відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення.

З досвіду удосконалення й оптимізації сайту університетської бібліотеки

Стаття продовжує тему оформлення успішних сайтів співробітниками бібліотек з використанням власних ресурсів, відображаючи досвід роботи НБ МДУ. Увага приділяється удосконаленню вже працюючих сайтів: фрагментам їх SEO-оптимізації, а також аспектам, до роботи над якими спонукав аналіз відповідності сайту критеріям, запропонованим Українською бібліотечною асоціацією.

Ключові слова: *сайт бібліотеки, юзабіліті, оптимізація, структура сайту, навігація, метатеги.*

Створивши протягом першого півріччя 2012 року сайт бібліотеки [6; 7; 9], користуючись лише безкоштовними конструкторами та чисельними порадами, викладеними у мережі Інтернет, ми одразу звернули увагу на щорічний конкурс сайтів, що проводився Українською бібліотечною асоціацією (далі – УБА). На той час дотримання більшості з **вимог до сайтів**, зазначених у п. 2.4 положення про конкурс як «критерії оцінювання» [25], здавалось нам нереальним. Навіть виконання такого простого, стандартного пункту, як відображення на власному сайті **електронного каталогу** бібліотеки, до придбання й налаштування на початку 2015 року web-модулю «РБІС-

64» було недосяжним. Однак, проаналізувавши умови конкурсу з позицій реалій сьогодення, напередодні 3-річчя з дня публікації сайту НБ МДУ у мережі Інтернет, ми дійшли висновку, що більшість з них вже виконано або було заплановано як елементи генерального редагування сайту напередодні нового 2015-2016 навчального року.

За останні роки сайт значно змінився. Зокрема, ми відмовились від традиційної *шапки сайту*: спочатку планувалося залишити її на головній сторінці, однак, проаналізувавши статистику, розмістили у лівій колонці *логотип і повну назву бібліотеки*, які відображаються на всіх сторінках. Ми керувалися тим фактом, що користувачі, потрапляючи на сайт у т.ч. і з пошукових систем, як правило, відвідують конкретні сторінки і в багатьох випадках починають не з головної. Пізніше правильність такого вибору знайшла підтвердження під час аналізу сайту з позицій «юзабіліті» – розділу ергономіки, що характеризує практичність і зручність роботи з електронними ресурсами користувачів. Так, О. Страшко звертає увагу на такі аспекти [31]:

- по-перше, користувачі повинні завжди бачити, на якому саме сайті вони знаходяться, не витрачаючи додатковий час на перегляд *головної сторінки*: це надає їм можливість співвідносити надані на віртуальному ресурсі дані з конкретною реальною організацією, що може впливати і на сприйняття викладеної на сайті інформації;
- по-друге, розташування *логотипу та назви організації* у верхньому лівому куті сайту є не тільки традиційним (у зв'язку з чим нерідко сприймається дизайнерами як нецікавий, застарілий варіант), але й психологічно виправданим: для відвідувачів сайту, особливо – нових, це *зона первинної уваги*, оскільки під впливом попереднього досвіду, зокрема – читання, інформація сприймається зліва-направо, зверху-вниз (*рис. 1*). За ствердженням

спеціалістів, в своїй більшості користувачі, хоча на перший погляд і позитивно сприймають оригінально оформлені ресурси, з більшим задоволенням працюють з тим, до чого звикли.

Рис. 1. Напрями сприйняття інформації на сайті (за мат. схеми, укл. О. Страшко [31])

Неодноразово змінювалась *структура сайту*. Одні сторінки створювалися з нуля, інші – видалялися або становилися джерелами вторинної інформації. Вони не відображаються у меню, оскільки є продовженням чи додатками до тих сторінок, що містять посилання на них. Однак на даному етапі ми не використовуємо *підсторінки*, оскільки ієрархічний розподіл сторінок за розділами і підрозділами на нашому сайті також був неодноразово переглянутий і доволі часто змінювався. У зв'язку з цим на початку 2014 року ми, використовуючи html-шаблони,

оформили скорочене *дворівневе меню*, яке надає можливість, за необхідністю, швидко редагувати цю ієрархічну схему.

Інші оновлення сайту НБ МДУ, більшість з яких було реалізовано протягом 2015 року, ми розглянемо детальніше, проаналізувавши сайт НБ МДУ згідно з *критеріями оцінки сайтів бібліотек*, запропонованими УБА [25]. Особлива увага при цьому буде приділятися інформаційним і функціональним аспектам, а також елементам seo-оптимізації.

• *Наявність вичерпної інформації про бібліотеку (структуру, ресурси, послуги, контактної інформації).*

З моменту створення сайту на ньому відображено всю необхідну читачам інформацію:

- *структура бібліотеки* (схема і дані про окремі відділи: напрями і режим роботи, контакти);
- *розміщення на мапі міста* структурних підрозділів, варіанти проїзду (звертаючи увагу на віддаленість корпусів університету, у цьому є сенс: особливо для приїжджених першокурсників, які, не знаючи Маріуполя, мають на меті відвідати читальні зали, розміщені на інших факультетах);
- огляд основних *послуг і ресурсів бібліотеки* (як власних, так і світових) та ін.

Подібні дані на сайті постійно оновлюються: планово (двічі на рік) та позапланово (у разі змін) завідуючими структурних підрозділів перевіряються їх повнота та достовірність. Інколи виникають сумніви, чи не є та чи інша інформація зайвою? Наприклад, чи потрібна окрема сторінка «*Відділи бібліотеки*», якщо є схема «*Структура бібліотеки*» і розгорнута інформація на сторінці «*Контакти*»? *Аналіз статистичних показників роботи сайту* допомагає знайти відповіді на подібні питання.

По-перше, ми враховуємо те, що структуру сайтів користувачі можуть сприймати по-різному, головне – щоб вони знайшли необхідну інформацію. Так, протягом 2014 року дві різні сторінки з інформацією про структурні підрозділи відвідувалися практично рівномірно (див. табл. 1). Зазначимо, що сторінка «Відділи бібліотеки» містить коротку характеристику напрямів діяльності, завдяки чому читачі знають, куди звертатися у разі виникнення тих чи інших питань. А сторінка «Контакти», виокремлена два роки тому, дублює перелік підрозділів, оскільки містить контактні дані всіх відділів і секторів, а не лише основні загальні дані бібліотеки як структурного підрозділу університету. З 2015 року на конкретні фрагменти сторінки «Контакти» працюють активні посилання з усіх сторінок сайту (у т.ч. з новин), що містять інформацію про той чи інший підрозділ бібліотеки. Популярність сторінки зросла, що підтверджується статистичними даними за останній рік, але і сторінка «Відділи бібліотеки» все ще затребувана користувачами.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика звернення користувачів до сторінок, наповнених однотипною інформацією

Назва сторінки	Кількість переглядів за рік	
	2014	2015
Контакти	300	490
Відділи бібліотеки	271	156

По-друге, ми намагаємося не тільки задовольнити типові інтереси Інтернет-користувачів, що відвідують офіційні сайти організацій, а й надати розгорнуту інформацію тим, для кого наша бібліотека – об’єкт досліджень. А це – науковці нашого університету всіх рівнів, від студентів до докторів наук [28]. Отже інформація, яка на перший погляд може здаватися зайвою і не цікавою читачам, оскільки

ки не завжди відповідає клієнтоорієнтованому підходу, також є затребуваною.

Зазначимо також, що на сайті активно поповнюється й інформація, що відображає *різні аспекти діяльності бібліотеки*, реалізацію тих чи інших послуг. Зокрема, згадки про проведені НБ МДУ семінари і конференції, про проекти, у яких приймала участь бібліотека, урізноманітнюють первинні блоки тексту, розміщені на сторінках *«Науково-дослідна діяльність НБ»* та *«Краєзнавча діяльність НБ»*. Пункти «організація квестів, вікторин», «проведення віртуальних екскурсій» у переліку на сторінці *«Послуги бібліотеки»* яскраво доповнені короткими описами заходів і фотографіями зацікавлених учасників у текстах *новин*, тощо.

Все це має особливе значення у сучасних умовах, коли стрімкими темпами розширюються напрями діяльності бібліотек, що пов'язано не тільки з використанням нових можливостей інформаційних технології, а й із зростанням ролі університетських бібліотек у житті конкретного ВНЗ, міста, регіону, країни. Особливого значення набуває участь бібліотек в *інтеграції видань ВНЗ до міжнародного інформаційного простору*, у доборі інформації про наукометричні показники авторів, тощо [27; 33].

Додатковим прикладом може слугувати активна *краєзнавча діяльність* нашої бібліотеки [14]. Окрему сторінку сайту було створено ще у середині 2014 року. Поступово у новинах почали з'являтися статті про віртуальні й пішохідні екскурсії, що проводились не тільки для студентської молоді, а й для інших вікових груп (від школярів до пенсіонерів) [8]. У тексти новин ми включали посилання на додаткові матеріали, які могли б зацікавити читачів, зокрема на добірки фотографій, що ілюструють маршрут або окремі об'єкти. Важливим моментом для нас

стало відображення інформації про екскурсію, яку було проведено для гостей міста, не лише на сайті НБ МДУ [22], але й на англomовному блозі учасників проекту *Architecture Ukraine*, що приїхали на кілька днів до Маріуполя з різних країн світу (це лише кілька рядків, але у контексті вказано повну назву університету) [36].

• *Наявність матеріалів, які можуть зацікавити цільову аудиторію сайту (повні тексти книг і статей, оцифровані видання і т.ін.).*

Подібні матеріали у вебометриці називають «цінними файлами» [1]. Під час оформлення таких файлів ми намагаємось дотримуватись певного правила: обов'язково вказувати *авторів або укладачів*, а на розроблених нами матеріалах – ще й *повну назву бібліотеки*. Справа у тому, що копії файлів можуть втратити зв'язок з сайтом: час від часу вони розміщуються користувачами без посилань на першоджерело у тих чи інших електронних бібліотеках, на блогах, соціальних хостингах і сервісах презентацій, тощо.

Безпосередньо на сайті НБ МДУ подібних файлів розміщено, на перший погляд, небагато: близько 70. Це – офіційні документи бібліотеки (сторінка *«Доступ до публічної інформації»*), бюлетені *нових надходжень*, статті, що висвітлюють діяльність бібліотеки у місцевій пресі і фахових виданнях (сторінка *«Media-портрет бібліотеки»*), тощо. Користується попитом як у читачів, так і у колег з інших бібліотек сторінка *«Наші видання»* [2], що надає доступ до повнотекстових версій підготовлених бібліотекою збірників статей, бібліографічних покажчиків, методичних рекомендацій та ін. Однак розглянутими джерелами доступ користувачів сайту до повнотекстових файлів не обмежується.

Так, на сайті надано інформацію про правила користування *Електронною бібліотекою*, розміщеної на

сервері університету і оформленої як одна з баз даних «ІРБІС-64». Вона доступна у мережі Інтернет, але тільки для зареєстрованих читачів НБ МДУ (тобто тільки для студентів і співробітників нашого університету). Основна маса повнотекстових документів – оцифровані видання і праці наших викладачів. Обмежений доступ до електронної бібліотеки має свої плюси. По-перше, ми можемо бути впевнені, що оцифрованими нами виданнями користуються тільки наші читачі, і тільки у наукових або навчальних цілях. По-друге, надавати електронні копії підручників, монографій до цієї бази даних згодні навіть ті, хто ще неготовий надати поширений вільний доступ у мережі Інтернет до власних авторських праць.

З 2015 року на сервісі *SlideShare* ми викладаємо оформлені нашими фахівцями презентації власних доповідей, статей і тематичні віртуальні виставки. Такі виставки не тільки доповнюють розміщені на сайті бюлетені нових надходжень і презентації окремих видань, що надійшли до бібліотеки [21], а й містять багато додаткової інформації із зазначених тем. Отже, всі презентації на SlideShare також можна віднести до категорії «цінних файлів». Посилання на нашу сторінку на цьому сервісі представлено на сайті бібліотеки: в окремому блоці, поруч з банерами інших Інтернет-ресурсів, що адмініструються співробітниками НБ МДУ [19].

Авторська сторінка краєзнавчого характеру на *Calaméo* (<http://ru.calameo.com/accounts/2979071>) постійно поповнюється фотографіями й інформаційними матеріалами до віртуальних і пішохідних екскурсій, а також фрагментами методичних документів, добірками статей, схем-алгоритмів, що використовуються у власній краєзнавчій роботі, тощо. Сторінка створювалась з метою надання доступу до даних матеріалів учасникам заходів, у ході яких вони використовувалися. Однак файли можуть пере-

глядати всі відвідувачі сайту НБ МДУ: посилання на них надаються у відповідних текстах новин.

Зазначимо, що відвідувачі сайту нашої бібліотеки мають доступ і до **матеріалів, розроблених іншими організаціями**: посилання на файли, розміщені на їхніх Інтернет-ресурсах, подаються на всіх сторінках сайту, де це зумовлено тематикою тексту. Інколи бібліотекари вважають таку практику негативною: користувачі повинні через сайт приходити до реальної бібліотеки, а завдяки чисельним посиланням вони можуть цей сайт швидко покинути, отже краще переказати те, що розміщено на інших сайтах, своїми словами. Негативним є і те, що в Інтернеті часто зустрічаються випадки повного копіювання тих чи інших статей – особливо на блогах, адміністратори яких сприймають себе не як авторів, а тільки як розповсюджувачів корисної та цікавої інформації. Однак поверхове знайомство з кодом html завдяки зручному Інтернет-довіднику [18] допомогло нам вирішити обидві ці проблеми.

Так, важливим є правильне налаштування тегу `<a>`, який легко знайти в алфавітному переліку вказаного довідника (а саме цей тег оформлює гіперпосилання). В. Мержевич розглядає його атрибути, зокрема **target**, який відкриває посилання у новому вікні браузера. Отже, до фрагменту коду `<a>` ми додаємо **target="_blank"**, і користувач, переглянувши інші ресурси, автоматично повертається на сайт бібліотеки, якщо сам свідомо не заклав його. Такий підхід приносить і додаткову користь: нам не потрібно дублювати інформацію, що запобігає створенню ресурсу, який повторює вже наявні в мережі Інтернет дані, а посилання на авторитетні джерела, як нам здається, підвищує довіру й до нашого сайту.

- *Наявність і частота оновлення блоку з новинами.*

З 2014 року **новини** з однойменного окремого розділу було винесено на головну сторінку сайту, де подається коротка інформація, а розгорнута, за наявності, відкривається на інших сторінках (традиційне посилання «*Читати далі...*»): протягом 2014 року таких сторінок оформлено лише 24, але у 2015 р. ця форма роботи значно активізувалась. Оновлюється блок новин доволі часто: протягом навчального року – в середньому тричі на тиждень (інколи – і кілька разів на день), під час літніх канікул – двічі-тричі на місяць.

Цікаво, що, за статистичними даними, користувачі сайту протягом 2015 року неодноразово переглядали і сторінки з **новинами за минулі роки**: з усіх переглядів архівних новин на сторінки з текстами новин за 2012–2014 роки приходиться більше 20 % (див. табл. 2). Такі показники свідчать про зацікавленість діяльністю бібліотеки в цілому, а не лише останніми подіями. Однак це вимагає від нас обачного оформлення тексту. Під час розміщення новин може здаватися, що вказувати поточний рік – це зайве. Однак, потрапивши на сайт з пошукових систем, відвідувач може не зорієнтуватися у часі описуваних подій: співробітники бібліотеки неодноразово стикалися з подібними проблемами на інших сайтах. Особливо це стосується окремих сторінок з розгорнутими текстами: блоки новин переміщуються до архівів, а вручну редагувати всі додаткові сторінки, вказуючи на них рік, – часозатратно.

Підкреслимо, що у вказаній таблиці не враховано перегляди блоку новин за друге півріччя 2015 року. Оскільки протягом 2015 року вони були розташовані на головній сторінці сайту, немає можливості виокремити безпосередньо перегляди тексту новин від звернень користувачів до головної сторінки.

Таблиця 2

**Звернення користувачів протягом 2015 р.
до сторінок з текстами архівних новин**

Сторінки	Кількість сторінок сайту НБ	Кількість переглядів за рік
Архів новин за 2012 р.	1	28
Архів новин за 2013 р.	1	87
Архів новин за 2014 р.	1	80
Сторінки окремих новин за 2014 р.	23	221
Архів новин за перше півріччя 2015 р.	1	106
Сторінки окремих новин за 2015 р.	57	1 491
Всього	84	2 013
<i>З них за минулі роки (2012–2014)</i>	<i>26</i>	<i>416</i>

• *Наявність і коректна робота онлайн-електронного каталогу і / або забезпечення доступу до корпоративних каталогів.*

Як вже згадувалось на початку статті, з 2015 року було налаштовано роботу *електронного каталогу*, доступного у мережі Інтернет, який поповнюється у поточному форматі. До цього ми використовували один з ресурсів, що надає можливість бібліотекам виставляти власні каталоги, однак актуальними були лише локальні каталоги і картотеки, оскільки бази даних в Інтернеті оновлювалися лише один раз на рік.

Відповідна *кнопка меню* на сайті одразу перенаправляє читачів до баз даних «РБІС-64»: електронний каталог, електронна картотека, а також корпоративна БД – «Зведена база даних періодичних видань бібліотек м. Маріуполя». *Електронний каталог*, завдяки ретроконверсії, відображає весь активний фонд. *Електронна картотека* включає аналітичні описи статей з періодичних видань, починаючи з 2005 року, тому вона користується попитом у читачів не тільки нашої, а й інших бібліотек. Це пов'язано з тим, що інколи бібліотеками здійснюється аналітичний

розпис не всіх статей, а лише обраних за тим чи іншим критерієм.

До речі, на блозі з оглядами художньої літератури ми розмістили *два окремих банера* – «Електронний каталог НБ МДУ» та «Електронна картотека НБ МДУ». Питання про виокремлення посилання на електронну картотеку у меню на сайті нині розглядається; у внутрішніх текстових посиланнях на сторінках сайту згадуються і каталог, і картотека.

Вказана вище *корпоративна база даних* фіксує (з місцем збереження) наявність періодичних видань за конкретні роки у маріупольських вузівських бібліотеках і бібліотеках-філіалах Центральної бібліотечної системи міста для дорослих.

Додамо, що на сторінці сайту *«Періодичні видання і корпоративні проекти»* розміщено посилання й на інші *корпоративні каталоги*, у яких приймає участь наша бібліотека.

- *Наявність додаткових бібліотечно-інформаційних сервісів (віртуальна довідка, електронна доставка документів і т.ін.).*

Два роки тому на сайті було оформлено окремі сторінки і для *віртуальної довідки*, і для *електронної доставки документів*. Однак, як і раніше, читачі користуються не тільки ними: замовлення надходять і на інші e-mail-адреси співробітників (зі сторінки *«Контакти»*) або з розсилок бібліотеки на скриньки факультетів, кафедр, окремих викладачів).

Також працює служба *«Бібліотекар-online»*: розглядаючи можливості роботи цього сервісу безпосередньо на сайті, ми стикнулися з технічними проблемами, однак використання для цього нашої групи у ВКонтакті сприяло розширенню кола потенційних користувачів.

- *Наявність інтерактивних форм спілкування (форуми, опитування, вікторини тощо).*

Інтерактивні форми спілкування з читачами бібліотека розміщує у соціальних мережах **Facebook** (сторінка «Бібліотека – науковцю») та **ВКонтакте** (відкрита група «Наукова бібліотека МДУ»). Посилання на ці ресурси розміщено у правій колонці сайту: як й інші банери, розміщені на сайті, вони висвічуються на всіх сторінках.

- *Наявність посилань на корисні для користувачів джерела і сайти (рекомендована вебліографія).*

Більшість посилань *на корисні ресурси* розміщено на сайті у таких блоках:

- банери *окремих бібліотек, довідкових ресурсів* – у лівій колонці сайту;
- банери ресурсів, що разом з сайтом входять до групи «*Інформаційне представництво НБ МДУ в мережі Інтернет*», – у правій колонці сайту;
- посилання на тестові та постійно діючі доступи до світових, у т.ч. міжнародних баз даних – на сторінці «Тестові доступи»;
- добірки найпопулярніших сайтів, що формуються за основними напрямками навчання в університеті, – на сторінці «Електронні ресурси вільного доступу»;
- тематична вебліографія входить до складу більшості *віртуальних виставок*;
- на багатьох сторінках додаються *окремі посилання* на ресурси, пов'язані з описаною у тексті тематикою.

- *Вітається паралельне надання інформації різними мовами.*

Переглядаючи сайти інших організацій, ми неодноразово звертали увагу на те, що в більшості випадків від

20 % до 80 % наданої інформації не відображається *іншими мовами*, окрім основної. По-перше, багатомовний сайт за повноцінною роботою з його наповнення майже дорівнює кільком, хоч і однотипним, сайтам: по одному – на кожній мові. По-друге, більшість сучасних браузерів самі пропонують перекласти текст сторінок на мову відвідувача (не все правильно, але зрозуміло). Ми знайшли вихід, який нас на даному етапі влаштовує: встановили на сайт плагін *Google-переклад*. Зазначимо, що всі необхідні інструкції надаються під час його встановлення [12]. Єдине, що потрібно, – зайти у свій Google-акаунт, тобто вказати свій e-mail на Gmail (*.....@gmail.com*) і пароль від нього, а потім додати в обране місце на сторінках сайту фрагмент коду, який згенерує Google. Відображаючись на всіх сторінках нашого сайту (у правому блоці), плагін перекладу працює з будь-якою з них. Ще однією корисною рисою є багатий вибір мов перекладу.

- *Відсутність орфографічних помилок.*

Даний критерій, вказаний УБА, як нам здається, треба було б розширити: стилістична єдність текстових матеріалів, відсутність орфографічних, пунктуаційних та друкарських *помилки*.

Над створенням текстів для сайту (не тільки новин, але й основних сторінок) працюють всі співробітники бібліотеки: кожен – за своїми напрямками діяльності. Результативність роботи з остаточної обробки текстів значно підвищило створення у нашій бібліотеці *редколегії*. Її члени не тільки працюють над виданнями НБ МДУ [2], а й вичитують і редагують все, що розміщується на сайті. Постійно здійснюється і *додаткове редагування* – під час оновлення сторінок, а також за зауваженнями колег, які помічають помилки друку, переглядаючи на сайті потрібну їм інформацію.

- *Регулярність оновлення інформації.*

Регулярність **оновлення інформації** – один з критеріїв, що, у поєднанні з унікальністю текстового й ілюстративного матеріалу, сприяє підвищенню позицій сайту у результатах пошуку. **Частота оновлення** залежить від змісту сторінок. Як було вказано вище, новини оновлюються найчастіше, сторінки з відомостями про бібліотеку – в середньому 1-2 рази на рік. Сторінки, що характеризують ті чи інші інформаційні ресурси, поповнюються нами від кількох разів на місяць (наприклад, тестові доступи, вільні мережеві ресурси) до 1-2 разів на квартал (віртуальні виставки, нові надходження та ін.).

Раз на рік ми приділяємо увагу й оновленню тих сторінок, на яких викладено дані, що не змінюються: як правило, вони потребують додаткових або нових ілюстрацій, нового формату відображення матеріалу, тощо.

- *Швидкість доступу до ресурсів.*

Швидкість і надійність доступу до сайту, у своїй більшості, залежить від потужності серверу, на якому його розміщено. Однак спеціалісти надають низку порад, дотримання яких допомагає підвищити швидкість завантаження сторінок під час їх перегляду: це – **оптимізація навантаження на сторінки**. Зокрема, зменшується об'єм розміщених ілюстрацій, регулюється кількість інтерактивних елементів, довгі сторінки розбиваються на 2-3 окремі (до речі, це сприятиме і зручності їх перегляду). Частина інформації може бути розміщена на сторонніх сервісах, а на сайті – посилання на неї. Так, презентації і віртуальні книжкові виставки ми розміщуємо, як вже згадувалось, на **SlideShare**, а віртуальні фотовиставки, які висвітлюються на сторінці **«Наш вернісаж»** [20], – на ресурсі **PinMe**. При цьому самі фото зберігаються на сайті, а PinMe, використовуючи посилання до них, стає інструментом перегляду.

З доказами результативності вказаних вище дій користувачі мережі Інтернет стикаються постійно: сторінки сайтів завантажуються помітно швидше, ніж сторінки перевантажених додатковими функціональними й інтерактивними елементами блогів. Однак інтерактивні елементи на блогах покращують навігацію, підвищують їх візуальну привабливість та інформаційність. Отже, швидкість не може бути основною метою адміністраторів ресурсів, а оптимізація не повинна негативно впливати на їх якість.

- *Коректність представлення сайту в основних браузерях (Internet Explorer, Mozilla Firefox, Opera, Google Chrome).*

Створивши сайт, ми перевіряли **коректність** його відображення в Internet Explorer, Mozilla Firefox, Opera, Google Chrome, а також у нині популярному Яндекс Браузер. Оскільки **браузери** постійно оновлюються, і те, як вони сприймають сайти, все більше різниться, таку роботу необхідно проводити регулярно. Наприклад, окремі версії Internet Explorer не сприймають наше дворівневе меню: не висвітлюють кнопки підрозділів. Вирішення окремих проблем потребує додаткових знань, навичок і часу на їх отримання (у випадку з меню – ймовірно, роботи з CSS). Однак завжди можна знайти додатковий вихід з ситуації, який не тільки стане тимчасовим вирішенням проблеми, але буде в нагоді користувачам. Так, ми зараз працюємо над оформленням розгорнутої мапи сайту.

Додамо, що вкрай корисним є аналіз **відображення** сайту на різних комп'ютерах і моніторах:

- 1) налаштування конкретних **комп'ютерів** і браузерів може впливати на роботу сайту. Звісно, не можливо передбачити всі проблеми, з якими стикаються відвідувачі, однак таким чином можна виявити хоча б деякі з них;
- 2) розширення **екрану**, розмір і співвідношення його сторін

може впливати на візуальність сайту: на ширину блоків і, як наслідок, на відображення зверстаних певним чином матеріалів; на розмір шрифту та ілюстрацій; на співвідношення площі, яку займають на сторінці текстові матеріали, ілюстрації та інтерактивні елементи.

Щоб не залежати від екранів користувачів, адміністратори встановлюють фіксовану ширину окремих блоків сайту, спираючись, ймовірно, на досвід роботи з тими чи іншими моніторами або на ті показники, які вони вважають традиційними. Спеціалісти з юзабіліті, детально розглядаючи співвідношення розмірностей сайтів та екранів [31], зазначають, що результатом можуть стати **широкі бокові поля**, не наповнені даними. Їх можна прикрасити текстурним фоном, у т.ч. таким, щоб відображав тематику сайту. Однак при цьому корисний простір сторінок не завжди використовується ефективно: оформлені з дизайнерським смаком поля можуть покращити візуальне сприйняття, однак на деяких сайтах вони займають дві третини екрану. По-перше, це виглядає дещо не органічно, по-друге, збільшення горизонталі сторінок значно зменшило б їх довжину. Так, вважається, що зручна для перегляду **довжина сторінок** – 3-5 екранів. Та зрозуміло, що є винятки: якщо відвідувач сайту, наприклад, читає книгу, і йому не потрібно шукати певну інформацію або користуватись функціональними елементами на сторінці, тоді йому буде зручніше переглянути якомога більше екранів, не переходячи на інші сторінки.

Зазначимо також, що може бути і навпаки: сайт на стільки широкий, що з'являється ще одна **полоса прокрутки** – **за горизонталлю**. Це, як правило, також не зручно для користувачів, особливо коли сторінку треба прокручувати вліво-вправо не лише для того, щоб побачити бокові блоки сайту, а й під час читання тексту й переходу з одного рядка на інший.

Використовуючи *нефіксовану ширину колонок* сайту, ми винайшли для себе кілька правил, яких намагаємося дотримуватися:

1) різне *вирівнювання тексту* в основних блоках та використання *спеціальних символів* покращує його сприйняття. Окреме значення має і розміщення заголовків, підписів, тощо. Однак в даному випадку мова йде про те, щоб запобігти некоректному відображенню верстки у зв'язку із змінами ширини вікна сайту:

- новини вирівнюються за центром і розбиваються на рядки, які більш-менш співвідносяться з розміром ілюстрацій у них (це стосується і головної сторінки, і фрагментів тексту, розміщених між фотографіями, на сторінках з більш детальною інформацією). Якщо цього не робити, на широких екранах тексти «втягуються», інколи – лише в один-два довгих рядка, і важче сприймаються;
- великі за об'ємом текстові матеріали вирівнюються за шириною; відступ червоного рядка, якщо він наявний, вказується у відсотках від загальної ширини блоку, щоб у користувачів він коректно співвідносився з шириною тексту на екрані (ми зупинилися на 5%);
- для того, щоб запобігти помилковому відображенню у браузерях окремих знаків та некоректному розриву рядків, ми використовуємо *спеціальні символи* [17]. Наприклад, щоб не розривалися ініціали і прізвища, як і в офісних програмах, у тексті на сайті необхідно ставити нерозривні пробіли. Затверджені фрагменти html-коду (комбінація літер і символів, що під час перегляду сторінок автоматично замінюється на необхідний знак) є й для лапок, апострофів, тощо;

2) *розмір ілюстрацій* ми вказуємо у пікселях, однак інколи також використовуємо відсотки. Наприклад, якщо зображення на фото дрібне, або було логічним

розмістити кілька ілюстрацій в одному рядку, доречно, щоб користувач побачив їх на екрані у максимальному розмірі. У таких випадках ми виставляємо ширину як 80-100 % (браузери сприймають це як відсоток від ширини центрального блоку, тоді як бокові панелі сайту є фіксованими і не змінюються в залежності від розміру моніторів).

Стосовно останнього пункту необхідні деякі пояснення. Як правило, на сайтах відображаються маленькі зображення, які збільшуються після натискання на них. Однак ми маємо на увазі, перш за все, ілюстрації у розгорнутих текстах новин: так користувачі мають змогу читати їх, немов це – паперова газета, і збільшувати лише ті фото, що їх зацікавили. У загальному ж блоці новин і на початку інформативних сторінок розміщуються зменшені варіанти ілюстрацій.

- *Зручність навігації (наявність спільного меню, карти сайту, пошуку по сайту, кнопок повернення).*

Кажучи про **зручність навігації**, спеціалісти, як правило, аналізують на сайті внутрішні зв'язки. Банери, текстові й інші гіперпосилання на сторонні ресурси також є частиною навігації сайту, однак вони не стільки забезпечують її зручність, скільки розширюють функціональність. Як вказувалось на початку статті, на сайті НБ МДУ реалізоване **дворівневе меню**. Окрім того, останні два роки ми намагаємося максимально використовувати **текстові посилання** на інші сторінки сайту: це не лише полегшує доступ користувача до інформації, що також може бути йому цікава, а й збільшує, як сказали б SEO-спеціалісти, **«посилальну масу сайту»** [24], що позитивно впливає на його рейтинг.

Зазначимо, що особливо важливим ми вважаємо **логічне використання посилань**, розміщених у тексті:

вони повинні надавати користувачу інформацію, пов'язану з тим, про що він читає, а не просто рекламувати інші сторінки сайту. Наприклад, зі студентами було проведено низку занять, і на сайті необхідно розмістити новину про друге або третє з них. В даному випадку ми б оформили такі посилання:

- контакти, місцезнаходження структурного підрозділу бібліотеки, на території якого проходило заняття (якщо не поза межами бібліотеки – скажімо, в аудиторії);
- контакти, місцезнаходження структурного підрозділу бібліотеки, співробітники якого проводили заняття: у порівнянні з попереднім пунктом, додаткова користь у тому, що, наприклад, якщо куратори матимуть на меті організувати заняття і для своїх студентів, вони будуть знати, до кого звернутися;
- на електронні ресурси бібліотеки, які згадуються у тексті новини (тестові доступи, бази даних «Електронний каталог НБ МДУ» та «Електронна картотека статей НБ МДУ», тощо), та на додаткову корисну інформацію (наприклад, на інструкцію з користування електронною бібліотекою);
- на анонс або на текст новини про перше заняття – лише у тому випадку, якщо у них розміщено корисну розгорнуту інформацію (наприклад, повний перелік тем всього циклу).

Необхідно зазначити, що *на блозі* стало б доречним використання додаткових посилань – зокрема, слів та словосполучень, оформлених як *ярлики*. У вказаному прикладі це були б, як мінімум, слово «заняття» та назва спеціальності. За ними можна було б підібрати інші статті блогу і дізнатися, які ще заняття проводяться бібліотекою, або які заходи організовуються для конкретної спеціальності, оскільки тематика заходів доволі часто залежить від напряму фахової підготовки студентів.

На сайті подібні посилання не виправдовують себе. Технічна можливість створити подібну схему є: наприклад, натиснувши на назві спеціальності, користувачі потрапляють на окрему сторінку з переліком спеціальностей; на ній, під назвою кожної спеціальності, – посилання на сторінки з повними текстами новин, у яких згадується ця спеціальність. Однак це б виглядало, щонайменше, дивно і не було б достатньо інформативно: доречніше вказати теми занять на сторінці з переліком послуг, тощо.

Справа у тому, що перехід між інформаційними блоками повинен забезпечуватися, перш за все, **структурністю сайту**. Якщо ж цього замало, користувачі звертаються до спеціальних пошукових сервісів. Так, кожного року значно більше 50 % відвідувачів потрапляють на сайт з пошукових систем Яндекс та Google, і, зазначимо, – не тільки на головну сторінку: залежить від того, що вони шукали. У користувачів завжди є можливість налаштувати пошук: наприклад, вказавши, яким сайтом треба обмежитись. Найпростіше для цього заповнити необхідні поля на сторінках **розширеного пошуку Google** [5] або **Яндекс** [35]. До речі, якщо результати пошуку (стандартного або розширеного) не задовольняють, корисно звернутися до іншої пошукової системи: зокрема, Google і Яндекс формують пошукову видачу за різними принципами.

Однак, до розширеного пошуку пересічні користувачі звертаються не так часто. Багато хто вважає, що відвідувачі сайтів не будуть у чомусь розбиратися і здійснювати низку додаткових дій, якщо це не є для них вкрай необхідним та / або їм зручніше скористатись іншим сайтом [31]. Для цього і розміщують **поле для пошуку безпосередньо на сайтах**.

На нашому сайті ми встановили пагін **користувачького пошуку Google** (<https://cse.google.ru/cse/>), поле

якого висвітлюється поруч з Google-переклад, описаним вище. Він має низку параметрів, які можна обирати, редагувати: саме ця система пошуку працює у браузері, якщо здійснити персоналізацію [15]. Для встановлення плагіну і для налаштування параметрів пошуку (як у браузері, так і на сайті) необхідно увійти в акаунт Google.

Ще одна особливість – у тому, що користувацький та стандартний пошук Google (т.зв. «web-пошук») працюють за дещо різними механізмами, отже для підвищення ефективності необхідно детально вивчити особливості його налаштування. Офіційна інструкція – англomовна [38], однак можуть допомогти й інші статті, які висвітлюють різні поради стосовно того, як вбудувати пошук у сайт чи блог. Додатково зазначимо: перше, що привернуло нашу увагу, – це можливість вказати кілька Інтернет-посилань на ресурси, за якими буде працювати пошук. Отже, теоретично, можна об'єднати пошук за різними Інтернет-ресурсами бібліотеки, наприклад, за сайтом і блогами.

Повернемося до розгляду інших навігаційних елементів на нашому сайті. Поруч з основним меню і текстовими посиланнями ми широко використовуємо **візуалізовані посилання** (кнопки, банери, тощо).

Ще одним важливим інструментом навігації є мапа сайту. Мається на увазі не окремий файл *Sitemap*, який розміщуються у кореневій папці сайту для пошукових роботів. *Мапа сайту* – це окрема сторінка, призначена для користувачів. На ній відображене розгорнуте меню, що допомагає, за необхідністю, зорієнтуватися у структурі сайту та ознайомитись з усіма аспектами відображеної на сайті інформації. Працювати над оформленням мапи сайту ми почали з серпня 2015 року. На початку цієї роботи планувалося вказати у мапі тільки розділи, підрозділи, що в умовах нашого дворівневого меню є основними

сторінками сайту, та, за наявності, – підсторінки, посилання на які на даний момент оформлені лише зі сторінок, з якими вони тематично пов'язані. За таких умов оформлення фрагмент мапи виглядав би, наприклад, так:

БІБЛІОТЕКА

[Відомості про бібліотеку](#)

[Історія НБ МДУ](#)

Як вказувалось вище, така б мапа вирішила можливі проблеми з помилками у відображенні інтерактивного меню, а також частково розширила б його. Однак для повноти відображення інформації необхідно було б вказати й окремі аспекти змісту сторінок:

БІБЛІОТЕКА

[Відомості про бібліотеку](#)

Загальна характеристика

[Історія НБ МДУ](#)

Графік роботи

Загальні контакти

При цьому у такій детальній мапі сайту доречно оформити гіперпосилання з вказаних аспектів на конкретні фрагменти сторінки. Для цього нами на даному етапі проводиться активна підготовча робота з розробки детальної мапи сайту: редагування сторінок та оформлення додаткових фрагментів html-коду – т.зв. «*анкорів*» (від англ. «якір»), які і нададуть технічну можливість користувачам переходити за посиланнями не на початок сторінки, а переглядати її з того чи іншого необхідного фрагменту. Це особливо важливо у випадках, коли довжина сторінок перевищує 2-3 екрани (наприклад, «*Мережеві ресурси вільного доступу*» [16], «*Контакти*»). Окрім того, анкори вже використовуються нами у внутрішніх посиланнях на сторінках сайту.

Детальна мапа сайту, відображена на одній сторінці, надасть додаткові можливості пошуку: викликавши

спеціальне діалогове вікно, можна буде здійснити **пошук** ключового слова у тексті **на даній сторінці**. Нажаль, такий пошук не є популярним: «*Не думаю, що багато які відвідувачі знають, що інформацію на сторінці можна знайти за допомогою діалогу пошуку браузера, а вже про Ctrl+F, так взагалі можна і не питати*», – зазначав О. Страшко у курсі лекцій, присвячених юзабіліті сайтів [31]. Однак, користь і саму можливість використання відвідувачами сайтів такого пошуку не варто применшувати, особливо з урахуванням того, що *Ctrl+F* – загальноприйняте поєднання клавіш, яке можна використовувати у pdf-файлах (якщо у них наявний текстовий шар), у документах, таблицях, презентаціях, оформлених в офісних програмах, тощо.

Спеціалісти згадують й інші, додаткові інструменти навігації. Розглянемо їх детальніше, вказавши причини, з яких ми на даному етапі не використовуємо їх на нашому сайті.

Під шапкою сайту інколи розміщують елемент, схожий на **додаткове меню**: горизонтальну низку посилань, відображених у формі **вкладок** або **кнопок** (у т.ч. тих, які ще й розкриваються за вертикаллю). Але у таких випадках важко чітко вистроїти логічну систему розподілу посилань у співвідношенні з основним меню, особливо якщо цей додатковий блок по-різному наповнений на різних сторінках [31]. Відвідувачі сайту можуть не зорієнтуватися, яке меню – основне, і що треба шукати у додатковому. До того ж, оскільки ми відмовилися від традиційної шапки сайту, в нашому випадку додаткове меню було б розміщено безпосередньо вздовж верхнього краю сторінки – у тій площині, де зазвичай розташовані елементи, що не стосуються конкретних сайтів (панелі інструментів для роботи з браузерами, з конструкторами сайтів, з блогами, тощо). Однак в подальшому оформлення

додаткового меню на деяких сторінках може бути корисним: якщо розміщувати його під назвою сторінки або навіть після фрагменту тексту і використовувати для розподілу великих об'ємів інформації, розміщеної на сторінці, за окремими блоками.

Ще один елемент навігації – *глибиномір*, або «*хлібні крихти*» [24; 31]. Він відображає шлях за розділами і підрозділами від головної сторінки сайту до сторінки, яку переглядає користувач. Найчастіше приклад використання цього елемента можна побачити на форумах. Це допомагає користувачеві зорієнтуватися, зрозуміти, де він знаходиться у даний момент (особливо, коли відвідувач потрапляє з пошукових сервісів на одну з внутрішніх сторінок), а також надає можливість швидко переходити до будь-якого з вищих рівнів, що є елементами вказаного ланцюга. На нашому сайті, наприклад, шлях до інформації про етапи становлення бібліотеки [11], був би оформлений таким чином:

[Головна](#) >> [Відомості про бібліотеку](#) >> [Історія НБ МДУ](#)

Але робота з оформлення глибиноміру не виправдовує себе на сайтах з невеликою глибиною (на нашому – лише 2, інколи – 3 рівні). До того ж, викликає сумнів, що користувачам важливо, у якому саме розділі розташовано знайдену ними сторінку (особливо, враховуючи те, що загальна структура сайту час від часу нами змінюється). Якщо ж користувач потрапив на внутрішню сторінку за якимось посиланням і хоче знати, як знайти її наступного разу, він, скоріш за все, збереже посилання у закладках браузера. В окремих випадках можуть допомогти огляд структури меню або мапа сайту.

На даному етапі ми не використовуємо і *функції повернення до початку сторінки*, оскільки в більшості випадків намагаємося розбивати великі об'єми інформації на кілька сторінок. До речі, довжина сторінок обмежується і самим конструктором uCoz: сторінки з перевищеною

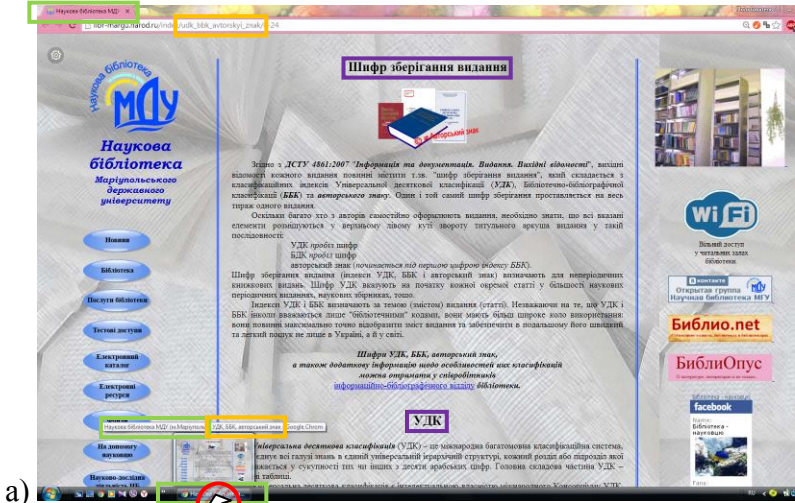
максимальною кількістю знаків не зберігаються. Однак питання про доречність кнопок повернення ще залишається відкритим. Зокрема, вони б полегшили доступ до основного меню на сторінках, довжина яких – більше 3-4-х екранів (наприклад, «Мережеві ресурси вільного доступу» [16], «Участь бібліотеки у роботі над виданням “Вісник Маріупольського державного університету”» [33]).

Експериментально, з метою отримання практичних навичок з оформлення необхідних фрагментів html-коду, ми оформили подібне посилання на «Сторінці для відпочинку», де воно виправдано семантично [30].

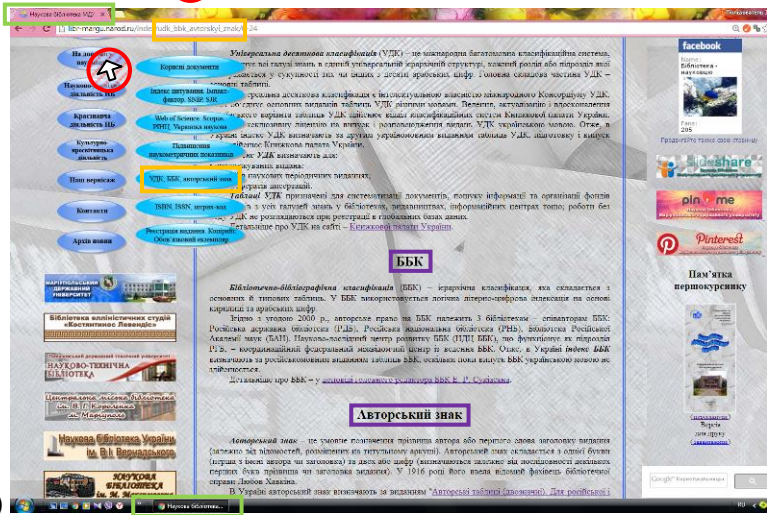
- *Наявність і коректність метаінформації (назва сторінки, ключові слова, опис, альтернативна інформація, опис Dublin Core тощо).*

Як правило, конструктори сайтів основні **метатеги** формують автоматично, необхідно лише заповнити конкретні поля (назва сайту, назва сторінки та ін.). Метаінформація є корисною не лише для коректного сприйняття сайту пошуковими роботами, а й для покращеного відображення його на технічних засобах користувачів. Наприклад, **назва сторінки**, що є звичайним текстовим фрагментом, відображається тільки у тексті, у верхній частині сторінки, а оформлена метатегами – ще і в інтерфейсі браузера, як і **назва сайту**. При цьому ми намагаємось, щоб назва сторінки співпадала з тим, що вказано у пункті меню, що полегшує користувачам орієнтацію на сайті, однак в окремих випадках назва сторінки у меню скорочується. На самій же сторінці розміщено заголовок, який, до речі, може бути не один. Яскравий приклад – сторінка, присвячена шифрам УДК, ББК, авторському знаку (рис. 2).

З 2015 року ми працюємо і з **додатковими метатегами**, вказуючи їх у загальному шаблоні сторінок (анотація, ключові слова та ін.).

а)

б)

Місце, на яке наведено курсор після чого випливає додатковий напис (а) або підрозділи меню (б)

Назва сайту

Назва сторінки

Заголовки тексту

Рис. 2. Приклад відображення у браузері назв сайту і конкретної сторінки, заголовків тексту

На початку шаблону вказано метатеги, що характерні для всього сайту, далі – для окремих сторінок (оформлюється між фрагментами html-коду

```
<?if($URI_ID$='pagexxx')?>...<?endif?>
```

де xxx – ID конкретної сторінки).

Метатеги Дублінського ядра (Dublin Core), як правило, використовують для повнотекстових електронних баз даних, зокрема під час оформлення документів в університетських репозиторіях, що працюють на платформі *DSpace*. Питання щодо сприйняття елементів Dublin Core різними пошуковими системами досі відкрите, однак на шляху України до євроінтеграції багато хто вважає їх особливо актуальними. Так, Кіровоградською обласною універсальною науковою бібліотекою було розроблено «Редактор - Конвертор Метаданих Dublin Core-UNIMARC» [26], оформлено зручний довідник «Каталогізація цифрових ресурсів Інтернет. Дублінське ядро метаданих» [4].

На нашому сайті ми також розмістили окремі елементи *Dublin Core* (назва сторінки, анотація, ключові слова, копірайт, мова сайту, тощо), однак результативність їх використання оцінити важко.

На даному етапі ми почали редагувати сторінки, додаючи *метатеги* ще однієї групи – тих, що *використовуються у соціальних мережах*. Це потребує додаткових навичок. Зокрема, ще не вирішена проблема відображення конкретної ілюстрації, якщо їх на сторінці – декілька (приклад – блок новин на головній сторінці сайту). Однак вже було виявлено окрему користь від них: можна вказувати соціальним мережам на ілюстрації, які не відображаються на сайті. Наприклад, на сторінці «*Тестові доступи*» [32] висвітлюються банери окремих описаних ресурсів, а під час розшарювання додається єдина ілюстрація – логотип даної сторінки (рис. 3). Таке зображення корисно використовувати, посилаючись на кілька ресурсів.

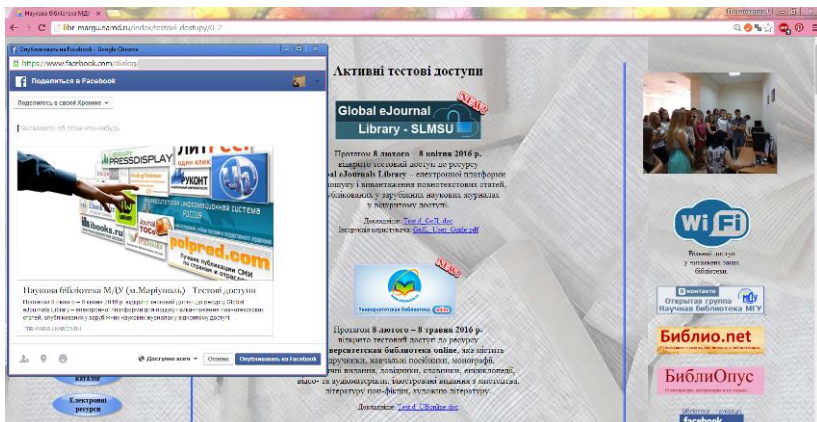

Рис. 3. Приклад реалізації роботи метатегів, використаних під час публікації інформації з сайту у соціальних мережах [32]

- *Відвідуваність сайту (кількість хостів, переглянутих сторінок).*

Популярність сайту збільшує його цінність в очах користувачів. Основними показниками вважається **кількісна характеристика відвідувачів і перегляду сторінок**. Зазначимо, що присутність на сайті незалежного **лічильника відвідуваності** та відкритої інформації про статистику відвідувань були вказані УБА у п. 2.3 положення про згадуваний на початку статті конкурс як обов'язкова умова участі [25].

З моменту створення сайту ми детально аналізуємо статистичні показники, які надає встановлений нами лічильник від сервісу «**Яндекс.Метрика**». Це допомагає не тільки оцінити поточний стан сайту, але й визначити окремі напрями роботи з його редагування. Оскільки деталізована статистика є доступною тільки для адміністраторів сайту, з 2013 року лічильник від Яндекс з основними щоденними показниками відображається у правому блоці сайту (рис. 4). Наприкінці липня 2015 року було

оформлено додатковий лічильник від *FlagCounter*, що яскраво візуалізує географію відвідувачів [37]. Нажаль, статистика у ньому неповна: кількість переглянутих сторінок вказана з моменту встановлення лічильника на сайт, отже показники за минулі три роки не враховано.

Рис. 4. Фрагмент інтерфейсу сайту НБ МДУ

Не можна не згадати ще один популярний сервіс, що використовується для аналізу роботи сайтів, – *Google Analytics*. Але робота з *Яндекс.Метрикою* стала для нас традиційною, оскільки сайт створювався на конструкторі від Яндекс і працював на ньому до автоматичного переходу всіх сайтів *Народ.ру* на *uCoz* [6; 7; 9].

Додатковою характеристикою успішності сайту є показники *tIЦ* (*Тематичний індекс цитування Яндексу*) та *PR* (*Google Pagerank*, який залежить від посилань на сайт з інших ресурсів).

На початок 2016 року *показник tIЦ* нашого сайту дорівнює 20. Для порівняння: *tIЦ* сайту Маріупольського державного університету (<http://mdu.in.ua/>) – 130. Зазначимо, що *tIЦ* не враховує посилання «з форумів, блогів ... та інших ресурсів, до яких хто завгодно може додавати посилання без контролю з боку власника ресурсу», а також «посилання з сайтів, розташованих на безкоштовних хостингах, у випадку якщо вони не описані у *Яндекс Каталозі*» [13]. Однак з моменту встановлення на сайті НБ

МДУ інформеру тІЦ та PR [10] у липні 2015 року (рис. 4), показник тІЦ збільшився вдвічі.

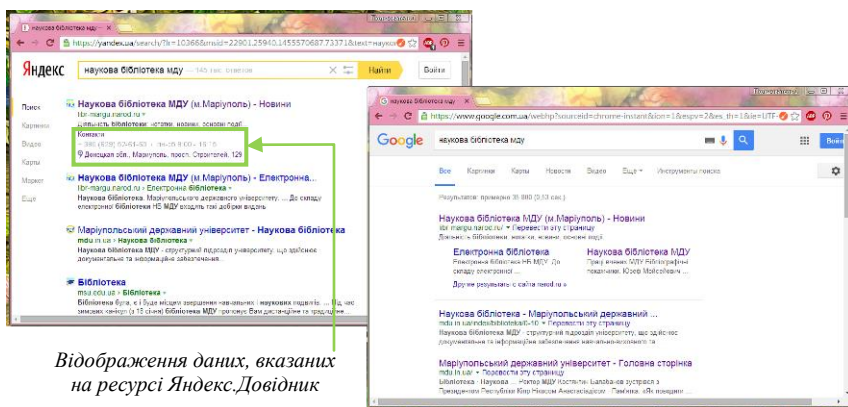
Показник PR сайту НБ МДУ – 5 з 10. Вважається, що в середньому добре оптимізовані (і внутрішньо, і зовнішньо) ресурси мають PR головної сторінки рівний 4 або 5. Показники 6–7 зустрічаються дуже рідко, а від 8 до 10 доступні тільки глобальним проектам (сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Microsoft, Google та ін.) [23; 34]. Сайт НБ МДУ можна віднести до категорії регіональних проектів, отже показник PR, що дорівнює 5, ймовірно, є для нас максимальним з можливих.

Зауважимо, що, встановлюючи на сайті **інформер тІЦ та PR**, необхідно час від часу впевнюватись у його коректній роботі. Так, перший варіант інформеру через кілька днів після встановлення відображав показник PR як 0, а під час детального аналізу повідомляв, що цей показник для даного сайту не визначений [29]. Оскільки помилка часто повторювалась, ми замінили інформер на інший, який на даний момент і представлено на сайті [10].

У зв'язку з аналізом показників **тІЦ** та **PR** необхідно розглянути ще одне питання: відображення сайту у різних сервісах і каталогах. Створивши сайт, ми зареєстрували його у **пошукових системах** [7]: це не є обов'язковим, однак, на думку фахівців, сприяє більш швидкому доступу роботів пошукових систем до даного Інтернет-ресурсу. Реєстрації у **каталогах**, як правило, заважає розташування сайтів на безкоштовних хостингах (uCoz, Народ.ру, тощо) і недотримання всіх вказаних у каталогах правил (наприклад, російськомовний варіант сайту, наповнення ресурсу великими об'ємами інформації, що відсутня на інших ресурсах такого ж типу, та ін.). Однак перехід на **інший домен**, як правило, викликає багато проблем: щорічна оплата, поступова заміна всіх наявних

посилань на нові, перехід користувачів на сайт, розташований за новою адресою, ймовірно, повторна робота щодо підвищення індексу PR, тощо. Отже, вважається, що реєстрація у каталогах не повинна бути першочерговим завданням, якщо це може завдати шкоди поточній роботі більш-менш успішного ресурсу. Однак все це не заважає надавати заявки на реєстрацію власного сайту, навіть якщо є підозри, що їх не буде прийнято.

Так, з 2015 р. сайт НБ МДУ зареєстровано на сторінці «*Вебометрика бібліотек України*» на сайті науково-технічної бібліотеки Тернопільського національного технічного університету ім. І. Пулюя [1]. Окрім того, ми вже кілька років спостерігаємо за позитивними моментами реєстрації нашої бібліотеки, у т.ч. з вказівкою посилання на сайт, на ресурсі *Яндекс.Довідник*. Завдяки цьому у результатах пошуку на Яндекс під головною сторінкою бібліотеки вказано додаткові дані: графік роботи, місце розташування організації та ін. (рис. 5).

Відображення даних, вказаних на ресурсі Яндекс.Довідник

Рис. 5. Сайт НБ МДУ у результатах пошуку Яндекс та Google

• *Наявність додаткових сервісів для користувачів (програми для перегляду файлів .pdf, .djvu та ін., можливість перегляду сайтів користувачами з вадами зору, тощо).*

Проаналізувавши кілька інших сайтів, у т.ч. тих, що протягом минулих років приймали участь в організованому УБА конкурсі сайтів бібліотек, ми розмістили у правій колонці сайту НБ МДУ блок **«Додаткові можливості для користувачів»**.

1. Для перегляду наявних на сайті файлів різних типів оформлено посилання на офіційні сайти розробників **програмного забезпечення**, яке розповсюджується у **вільному доступі**. За цими посиланнями користувачі зможуть завантажити і встановити на власні комп'ютери *LibreOffice, Foxit Reader, DjVu reader*.
2. Для збільшення зображень і зручнішого сприйняття дрібного шрифту в більшості випадків, як нам здається, користувачі просто змінюють масштаб відображення сторінок у вікні браузерів. Та затребуваним додатковим інструментом може стати **«Екранна лупа»**, яка використовується для збільшення виділеного фрагменту екрану: у Windows посилання на неї надається у загальному меню програм (Пуск – Всі програми – Стандартні – Спеціальні можливості). Однак стандартна екранна лупа вважається не дуже зручною, отже ми додатково оформили посилання на одну з рекомендованих програм, наявних у вільному доступі (*Virtual Magnifying Glass*), та на інструкцію щодо роботи з нею.
3. Ще одне посилання надано на офіційну інструкцію з користування **голосовим пошуком у Google Chrome**. Також можливість голосового пошуку ми зазначили у параметрах користувацького пошуку Google, панель якого було встановлено на сайт (нагадаємо, що вище особливості цього пошуку розглядалися детальніше).

4. Додатково надано посилання на спеціально оформлену сторінку з добіркою *корисних Інтернет-сервісів для редагування й налаштування сайтів* [3]. Подана інформація постійно поповнюється, але містить тільки ті сервіси, до яких ми звертаємось у роботі з власним сайтом. Отже ця сторінка активно використовується нами для швидкого доступу до вказаних ресурсів, але може бути корисна й іншим, особливо вважаючи той факт, що користувачі можуть побачити реалізацію тих чи інших елементів на сайті НБ МДУ.
5. З метою надання відвідувачам сайту можливості релаксу додано посилання на «*Сторінку для відпочинку*» [30]. Під час її оформлення на меті стояло залишити користувачів на нашому сайті. Отже, з розглянутих нами ресурсів ми на даному етапі відмовились від сайтів з добірками музичальних композицій або голосів природи, з online-пазлами та розмальовками-антистрес та ін. Ця сторінка містить або вбудовані на сайт елементи, або посилання на інші наші сторінки, які, до речі, налаштовані на відкриття у новому вікні. Єдиний виняток – ресурс з кнопкою «Все буде добре», оскільки він не містить інших сторінок для перегляду, і, заклавши вікно, користувачі знову повертаються на сайт НБ МДУ.

У вересні 2015 року конкурс бібліотечних сайтів проходив за дещо іншими умовами, оскільки основна увага приділялась популяризації читання. Однак це не зменшує значення вказаних вище параметрів, дотримування яких, безумовно, сприяє успішності сайтів.

Зазначимо також, що ми не охарактеризували реалізацію на нашому сайті ще двох параметрів із вказаного положення [25]: *візуальна зручність відображення інформації та стильова єдність розділів*. Їх буде

розглянуто у наступній статті, присвяченій візуальним особливостям Інтернет-ресурсів нашої бібліотеки.

Список використаної літератури та джерел

1. Вебометрика бібліотек України // Науково-технічна бібліотека. Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя : офіційний сайт. – Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua:8080/webometric/libraries_sites_webometric_table.html.
2. Видання бібліотеки // Наукова бібліотека Маріупольського державного університету : офіційний web-сайт. – Режим доступу: <http://libr-margu.narod.ru/index/0-17>.
3. Використання інтернет-сервісів під час оформлення й редагування сайту : добірка посилань // Наукова бібліотека Маріупольського державного університету : офіційний web-сайт. – Режим доступу: http://libr-margu.narod.ru/index/korysni_internet_servisy/0-97.
4. Волохіним О. М. Каталогізація цифрових ресурсів Інтернет. Дублінське ядро метаданих : довідкове електронне видання / О. М. Волохін ; Кіровоградська ОУНБ ім. Д. Чижевського. – Режим доступу: http://library.kr.ua/dc/DC_Volokhin.pdf.
5. Google. Расширенный поиск. – Режим доступа: https://www.google.ru/advanced_search.
6. Дейниченко Е. В. Библиотечный сайт использование информационных технологий (из опыта создания сайта НБ МГУ: решение основных проблем) / Е. В. Дейниченко // Использование современных технологий для создания библиотечного информационного продукта : материалы III городской научно-практической конференции библиотек г. Мариуполя. 31 октября 2013 г. / под ред. А. П. Шакулы. – Мариуполь : МДУ, 2014. – С 20–28. – Режим доступа к сб.: http://libr-margu.narod.ru/olderfiles/vudannja/mat_III_gor_conf_2014.pdf.
7. Дейниченко Е. В. Сайт библиотеки – руками библиотечкарей. Из опыта создания сайта НБ МГУ / Е. В. Дейниченко

- // Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету : матеріали І науково-методичного семінару. 29 листопада 2012 р. / ред. А. П. Шакула. – Маріуполь : МДУ, 2013. – С 63–81. – Режим доступу до перегляду збірника матеріалів конференції: http://libr-margu.narod.ru/olderfiles/vudannja/ndd_NB_MDU_2013.pdf.
8. Дейниченко О. З досвіду проведення краєзнавчих екскурсій / О. Дейниченко // Бібліотечний форум України. – 2015. – № 1. – С. 29–31.
 9. Дейниченко О. З досвіду створення сайту наукової бібліотеки Маріупольського державного університету / О. Дейниченко // Бібліотечний форум України. – 2014. – № 1. – С. 11–13.
 10. Инструменты : Счетчики тИЦ и PR. Информеры для сайтов : [Интернет-сервис, генерирующий html-код для установки счетчиков] // CY-PR.com. – Режим доступа: <http://www.cy-pr.com/tools/informer/>.
 11. Історія бібліотеки // Наукова бібліотека Маріупольського державного університету : офіційний web-сайт. – Режим доступу: http://libr-margu.narod.ru/index/istorija_biblioteki/0-99.
 12. Как добавить плагин «Переводчик сайтов» // Справка – Google Translate. – Режим доступа: <https://support.google.com/translate/answer/2534601?hl=ru>.
 13. Как измеряется тИЦ // Яндекс. Помощь. – Режим доступа к справочной статье: <https://yandex.ru/support/catalogue/citation-index/tic-calculated.xml>.
 14. Краєзнавча діяльність НБ // Наукова бібліотека Маріупольського державного університету : офіційний web-сайт. – Режим доступу до сторінки: http://libr-margu.narod.ru/index/kraeznavcha_dijalnist_nb_mdu/0-45.
 15. Кутовенко А. Персональний поиск Google / А. Кутовенко // Компьютерная газета. – 2010. – № 8. – Режим доступа: <http://www.nestor.minsk.by/kg/2010/08/kg00801.html>.
 16. Мережеві ресурси вільного доступу // Наукова бібліотека

- Маріупольського державного університету : офіційний web-сайт. – Режим доступу: <http://libr-margu.narod.ru/index/0-19>.
17. Мержевич В. Самоучитель по HTML : Спецсимволы / В. Мержевич. – Режим доступа: <http://htmlbook.ru/samhtml/tekst/spetsssimvoly>.
 18. Мержевич В. Справочник по HTML : Теги HTML / В. Мержевич. – Режим доступа: <http://htmlbook.ru/html>.
 19. Наукова бібліотека Маріупольського державного університету. Новини : офіційний web-сайт, головна сторінка. – Режим доступу: <http://libr-margu.narod.ru/>.
 20. Наш вернісаж // Наукова бібліотека Маріупольського державного університету : офіційний web-сайт. – Режим доступу: http://libr-margu.narod.ru/index/nash_vernizazh/0-76.
 21. Нові надходження до бібліотеки // Наукова бібліотека Маріупольського державного університету : офіційний web-сайт. – Режим доступу: <http://libr-margu.narod.ru/index/0-12>.
 22. Особливості маріупольської архітектури (пішохідна екскурсія для гостей міста) // Наукова бібліотека Маріупольського державного університету : офіційний web-сайт. – Режим доступу: http://libr-margu.narod.ru/index/2015_07_12/0-95.
 23. PageRank – что это такое и от чего зависит PR / Дмитрий // KtoNaNovenkogo.ru. Все о создании сайтов : авторский проект. – 2010. – 20 марта. – Режим доступа к ст.: <http://ktonanovenkogo.ru/seo/tic-pr-alexa/google-pagerank-pr-vliyaet-na-polozhenie-v-poiskovoj-vydache-google-informery-pagerank-dlya-sajta.html>.
 24. Повловский А. Внутренние ссылки. Ссылки на внутренние страницы / А. Повловский // Web-Profy.com : онлайн-журнал для вебмастеров и блоггеров. – Режим доступа к ст.: <http://web-profy.com/vnutrennie-ssylki-cssylki-na-vnutrennie-stranicy.html>.
 25. Порядок проведення Всеукраїнського конкурсу бібліотечних інтернет-сайтів // Українська бібліотечна асоціація : офіцій-

ний сайт. – Режим доступу до док.: <http://ula.org.ua/ua/257-konkursi/konkurs-internet-saytiv/553-poryadok-provedennya-vseukrayinskogo-konkursu-bibliotechnih-internet-saytiv>.

26. Редактор-Конвертор Метаданих Dublin Core-UNIMARC / О. М. Волохін ; Кіровоградська ОУНБ ім. Д. Чижевського // Проект METADATA Кіровоградської ОУНБ. – Режим доступу: <http://library.kr.ua/dc/dcredituni.html>.
27. Рекомендации по поиску журналов в Наукометрических базах данных : Как найти журнал и опубликоваться в нем / сост. И. Булова. – Режим доступа к презентации: http://www.slideshare.net/NB_MDU/ss-54636037.
28. Сабадаш Ю. С. Значення наукових бібліотек України: культурологічний вимір (на прикладі наукової бібліотеки Маріупольського державного університету) / Ю. С. Сабадаш, Г. Р. Іванова // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. праць. – Вип. XXX. – К. : Міленіум, 2013. – С. 88–95. – Режим доступу до статті: http://libr-margu.narod.ru/olderfiles/statti/2013-v30_s88-94_APIPHK_um.pdf.
29. SEO-інструменти. Счетчик тИЦ и PR : [Интернет-сервис, генерирующий html-код для установки счетчиков] // Seogift.ru. – Режим доступа: <http://seogift.ru/seo-counter/>.
30. Сторінка для відпочинку // Наукова бібліотека Маріупольського державного університету : офіційний сайт. – Режим доступу: <http://libr-margu.narod.ru/index/vidpochunok/0-135>.
31. Страшко А. Юзабилити : практический курс с детальным анализом [Авторские исследования в области построения и удобства использования Web-интерфейсов] / А. Страшко // Руководства и секреты Web-технологий. – Режим доступа: <http://www.web.starport.ru/usability/index.php>.
32. Тестові доступи // Наукова бібліотека Маріупольського державного університету : офіційний web-сайт. – Режим доступу: http://libr-margu.narod.ru/index/testovi_dostupy/0-2.
33. Участь бібліотеки у роботі над виданням «Вісник

Маріупольського державного університету» // Наукова бібліотека Маріупольського державного університету : офіційний web-сайт. – Режим доступу: http://libmargu.narod.ru/index/robota_z_visnykom_mdu/0-18.

34. Что такое ТИЦ, ВИЦ, PR / PRSITERUN // Как создать свой сайт самому : информационный проект. – Режим доступа к ст.: <http://www.prsiterun.com/tiz.html>.
35. Яндекс. Расширенный поиск. – Режим доступа: <https://yandex.ru/search/advanced?&lr=10366>.
36. A Giant. July 12, 2015 by AU / Izolytsia. Platform for cultural initiatives // Architecture Ukraine (residency program). AU Diary. – Режим доступа: <http://izolyatsia.org/au/july-12-a-giant/>.
37. FlagCounter : [англомовний сервіс, який генерує html-код лічильника відвідувачів сайту, відображаючи їх країни на мапі світу]. – Режим доступу: <http://s06.flagcounter.com/index.html>.
38. Google Developers. Custom Search : Custom Search Element Control API (руководства) ; API Reference (справочники). – Режим доступу: <https://developers.google.com/custom-search/docs/element> ; <https://developers.google.com/custom-search/json-api/v1/reference/>.

УДК 021.7:004.738.5

О. В. Дейниченко, зав. відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення.

Інформаційне представництво НБ МДУ в мережі Інтернет: особливості розміщення ілюстративного матеріалу

У статті розглянуто особливості оформлення і розміщення ілюстративного матеріалу на Інтернет-

ББК 91
УДК 012

Відповідальний за випуск: директор наукової бібліотеки Маріупольського державного університету Шакула А. П.

Комп'ютерна верстка: Дейниченко О. В.

*Рекомендовано до друку
науково-методичною радою наукової бібліотеки
Маріупольського державного університету
(протокол № від . .2016 р.).*

НЗ4 Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету : матеріали IV науково-методичного семінару. 25 лютого 2016 р. / ред. А. П. Шакула. – Маріуполь : МДУ, 2016. – 149 с.

У виданні представлено матеріали і статті співробітників наукової бібліотеки Маріупольського державного університету з науково-дослідної роботи за 2015 р.

Видання може стати в нагоді як співробітникам бібліотек, так і всім, кого цікавить діяльність вузівської бібліотеки.

ББК 91
УДК 012